

Inhoud

Versterk het goud, versnel ontwikkeling.....	3
1 Inleiding.....	3
3 Versterk het goud, versnel ontwikkeling.....	5
3.1 Inleiding.....	5
3.2 De hoofdlijn van ons beleid.....	5
De opgaven.....	5
De visie.....	9
3.3 De ruimtelijke visie.....	12
4 Het beleid, visie op thema's.....	13
1. Uitbouwen van ons goud.....	14
Wat speelt er? Waarom is er beleid nodig?.....	14
Wat gaan we doen?.....	14
Hoe gaan we dat doen?.....	14
2. De grote veranderingen.....	14
Wat speelt er? Waarom is er beleid nodig?.....	14
Wat gaan we doen?.....	14
Hoe gaan we dat doen?.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
3. Vitaal landelijk gebied.....	15
Wat speelt er? Waarom is er beleid nodig?.....	15
Wat gaan we doen?.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Hoe gaan we dat doen?.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
4. Versneld op weg naar de nieuwe economie.....	15
Wat speelt er? Waarom is er beleid nodig?.....	16
Wat gaan we doen?.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Hoe gaan we dat doen?.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
5. De overheid in het landelijk gebied.....	18
Wat speelt er? Waarom is er beleid nodig?.....	18
Wat gaan we doen?.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Hoe gaan we dat doen?.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
6. De rand van het eiland en het grote water.....	18
Wat speelt er? Waarom is er beleid nodig?.....	18
Wat gaan we doen?.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
Hoe gaan we dat doen?.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

7. Leefbaarheid van het platteland 19

 Wat gaan we doen?..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

 Hoe gaan we dat doen?..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

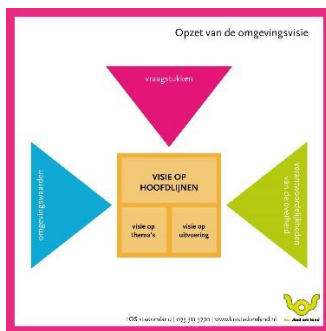
 Hoe gaan we dat doen?..... **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Versterk het goud, versnel ontwikkeling.

1 Inleiding

We werken in een bepaalde hoofdstukstukindeling waar we het later nog over zullen hebben. Maar voor een deel moet het er nu al in zodat jullie weten waar onderdelen een plekje krijgen . H 1 wordt de inleiding

H 2 worden de uitgangspunten (de rode, blauwe en groene pijl uit het schema)



H 2.2 komt de samenvatting van de vraagstukken

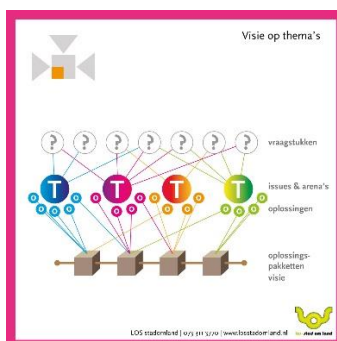
H 2.3 de taakopvatting van de overheid

H 2.3 is de beschrijving van de kernkwaliteiten. Deze staan in de aparte pdf dat is toegestuurd. Dit hoofdstuk moet namelijk gelijk worden opgemaakt om leesbaar te zijn.

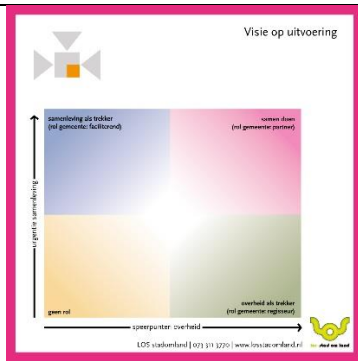
H 3 komt de visie met een aantal onderdelen

H 3.2 Is de hoofdlijntekst waar we het over gaan hebben

H 4 komen de issues



H 5 uitvoering, rollen en krachtsbijeenkomsten



De verwerking van de gebiedsconferentie en de internetconsultatie zit in de aanleidingen van H 3 en H 4. En ook in de vernieuwde issuesindeling.

Bijlage

Samenvatting vraagstukken
 Verslag gebiedsconferentie
 Resultaten internetconsultatie

3 Versterk het goud, versnel ontwikkeling.

3.1 Inleiding

De vraagstukken, onze (gemeentelijke) verantwoordelijkheid en de gebiedskenmerken hebben we geïntegreerd tot een visie op hoofdlijnen voor Schouwen Duiveland. In dit hoofdstuk geven we de hoofdlijnen van de visie en in hoofdstuk 4 vindt u de visie op thema's.

In dit hoofdlijnenverhaal hebben we drie onderdelen opgenomen. Ten eerste beschrijven we de hoofdlijnen van ons beleid. Een belangrijke component daarvan is de analyse van de opgave waar we voor staan (paragraaf 3.2 de hoofdlijn van ons beleid). Vervolgens geven we een ruimtelijk beeld van de toekomst van ons gebied. (paragraaf 3.3, de ruimtelijke visie). In het laatste deel van dit hoofdstuk schetsen we een beeld van de 'procesomgeving' zoals we ons die voorstellen: Welke rollen zijn er, wanneer stappen we in welke rol, hoe organiseren we planontwikkeling (paragraaf 3.4 visie op het proces).

3.2 De hoofdlijn van ons beleid

De opgaven

De algemene opgave waar we voor staan is hoe we de omgevingskwaliteit van ons eiland aantrekkelijk kunnen houden of nog aantrekkelijker kunnen maken, en hoe we dat kunnen combineren met een heel brede vernieuwingsvraag die vanuit vele kanten op ons af komt. Deze algemene opgave volgt alle opgaven die we hebben opgehaald uit de interviews, de discussies tijdens de gebiedsconferentie en de internetconsultatie.

Deze opgaven zijn hieronder in drie groepen beschreven: ten eerste de opgaven voor ons 'goud', de omgevingskwaliteit. Vervolgens de opgaven die van buiten op ons afkomen en ten derde de doorwerking van die opgaven naar Schouwen-Duiveland.

De opgaven voor onze omgevingskwaliteiten

De omgevingskwaliteit is ons goud. Voor een groot deel is het een robuuste omgevingskwaliteit; de zee, de grote wateren, de dijken, de deltawerken, de natuur en het ruime landschap. Maar het is niet onkwetsbaar. De randen (kusten) bijvoorbeeld aan de Oosterschelde en de Grevelingen blijven niet vanzelf mooi, de economische druk is hier relatief hoog en zij kunnen niet alle mogelijke ontwikkelingen opvangen. Daar moeten keuzes voor gemaakt worden. De recente discussie rond de Brouwerdam laat zien dat we als samenleving een bruikbare 'taal' nodig hebben om met elkaar te praten over de vraag wat wel en wat niet kan, en onder welke voorwaarden iets kan. In deze omgevingsvisie leggen we een basis voor zo'n taal door de kwaliteiten te benoemen (paragraaf 2.3.3).

Voor de 'binnenkant' van ons eiland zullen we ons landschap moeten versterken. We willen al enkele jaren de recreatieve druk in de kop van Schouwen afleiden naar de rest van het eiland. Door die druk af te leiden kunnen we lucht maken in de kop en vitaliteit naar het binnengebied brengen. En die vraag is urgent nu steeds meer agrarische locaties hun agrarische functie verliezen. Maar deze beweging gaat te langzaam en het gaat in te kleine aantallen. Er zijn daar verschillende oorzaken voor, maar één heeft te maken met ons landschap. Het grootschalige open gebied kent enerzijds kernkwaliteiten als rust, ruimte, uitzicht en duisternis, maar die kwaliteiten zijn niet aantrekkelijk genoeg voor toeristisch en recreatief gebruik. Daarvoor heb je ook kleinschaligheid, afwisseling en geborgenheid in het landschap nodig. We moeten voor de open binnengebieden een landschapsstrategie bedenken die de kwaliteiten die we hebben overeind houdt en aanvullend iets toevoegt dat recreatief aantrekkelijk is.

Samenvattend is behoud en versterking van onze omgevingskwaliteiten één van de grote opgaven waar we voor staan. En het is één van de twee hoofdredenen om deze omgevingsvisie te maken.

De opgaven voor versnelde vernieuwing

De vernieuwingsvraag is de tweede component van de opgaven. Uit de interviews, de gebiedsconferentie en de internetconsultatie is gebleken dat over een breed scala van onderwerpen veel moet veranderen. Dat leidt tot een gevoel voor urgentie: versnelling is nodig. Een deel van de vernieuwingsopgaven komt van buitenaf, het zijn ontwikkelingen die landelijk spelen. Een deel is ook specifiek voor Schouwen Duiveland, het is de doorwerking van de landelijke opgaven maar het kunnen ook specifieke opgaven zijn zoals de zout-zoet water problematiek.

De opgaven zijn breed en we zullen hem hier in hoofdlijnen neerzetten. Meer in detail komt de opgave aan de orde bij de 'issues' in hoofdstuk 4.

De vernieuwingsopgave van buiten

Een belangrijke ontwikkeling is de **technologische ontwikkeling**. Vooral digitalisering heeft grote gevolgen. Deze gaat vaak sneller dan we denken. Zo zijn we op Schouwen Duiveland in de afgelopen jaren bezig geweest om te proberen de achterstand in de internetbereikbaarheid van het landelijk gebied in te lopen. Maar de ambitie die we daarbij hadden lijkt nu al te laag te zijn. Letterlijk in de laatste paar jaar gaan de technologische ontwikkelingen in de landbouw zo snel dat een glasvezelnet voorwaardelijk is voor het runnen van een agrarisch bedrijf. Maar dat betekent ook dat de landbouwbedrijfsvoering sterk gaat veranderen en dat technologie en robotisering een belangrijk onderdeel daarvan zullen worden. Op het gebied van toerisme en recreatie spelen ook diverse ontwikkelingen. Eén daarvan (er zijn talloze voorbeelden) is de introductie van 'real time' informatie over je gebied. Hoeveel mensen zijn er op het strand? Zijn er bultruggen gespot in de Oosterschelde, is er een 'popup'-evenement in plan Tureluur? En zo er zijn nog veel andere deelvelden die versneld ontwikkelen (leefbaarheid, woonkwaliteit, milieukennis etc).

Een aparte tak binnen de technologische ontwikkelingen is de **veranderingen in de mobiliteit**. Grote groepen mensen rijden op e-bikes en hebben dus andere eisen, waar de ruimtelijke inrichting van

ons land onvoldoende snel op in weet te spelen. Iets verder weg maar nog wel binnen de reikwijdte van deze visie is de opkomst van de elektrische auto die over 10 jaar een normaal verschijnsel is. Die zal ook deels zelfsturend zijn waardoor bijvoorbeeld forensengedrag gaat veranderen.

In de landbouw blijft naast technologische vernieuwing een aantal lopende processen doorgaan. Zo zal het aantal bedrijven met 3% per jaar blijven afnemen en zullen de blijvers de vrijkomende gronden overnemen. De ketenverlenging zal verder gaan: agrariërs voegen werk toe aan hun bestaande werk zoals bijvoorbeeld het verpakken van producten. Een belangrijke ontwikkeling in de landbouw is ook dat agrarische bedrijven steeds meer direct gaan leveren aan grote afnemers zoals supermarkten waarbij die afnemers bepalen hoe er geteeld moet worden. Andere ondernemers zullen juist heel lokaal of heel specifiek een klantenkring onder consumenten opzetten waardoor ze naast hun agrarische bedrijf, ook een winkel, een distributievoorziening of een verblijfsvoorziening willen maken. De maatschappelijke druk op de noodzaak voor natuurinclusieve productie zou wel eens sterk kunnen toenemen. Op dit moment is er bijvoorbeeld veel overheidsaandacht voor de houdbaarheid van de bodemkwaliteit. In 2017 is er een 'nieuw' probleem geïntroduceerd: de afname van de insectenpopulatie in Europa. Zoiets leidt opnieuw tot discussies over het gebruik van bestrijdingsmiddelen. Dergelijke ontwikkelingen kunnen leiden tot andere productiemethoden.

Een andere generieke ontwikkeling die veel verandering op gang brengt is dat **duurzaamheid en gezondheid** steeds belangrijker worden. Binnen dit thema zijn er veel trends, zoals aandacht voor beweging of vragen over de wijze waarop we voedsel produceren, de slechte luchtkwaliteit in Nederland die langzaam maar echt op de agenda komt en de discussie over een circulaire economie.

Een ingrijpende verandering is de **energietransitie** die het antwoord is op klimaatverandering en in Nederland versneld wordt door het terugdringen van de gaswinning. De productie en buffering van schone energie gaat met veel ruimtelijke verandering gepaard; zonneweides, windmolenparken, versterking elektriciteitsnet, biogasinstallaties etc. Niet onbelangrijk is de sterkere elektrificering van onze woningen. Door elektrisch rijden en elektrisch verwarmen wordt onze elektriciteitsconsumptie veel groter dan nu waardoor het rendabel wordt veel meer energie zelf te gaan opwekken.

Samenhangend met de klimaatverandering moeten wij ons land ook voorbereiden op andere weerpatronen en zelfs (maar wel op langere termijn) zeespiegelrijzing, dit is het onderwerp **klimaatadaptatie**.

De vernieuwingsopgave van binnenuit

De landelijke trends moeten meestal gebiedsgericht worden beantwoord. De vraag die dan speelt is op welk schaalniveau je de opgaves oppakt. In ons geval is het niet altijd makkelijk om dat in samenwerkingsverbanden met andere gemeentes te doen, de afstanden zijn groot en de sociaal-economische verbanden zijn minder intensief dan in gemeentes die geen eiland zijn. Dit leidt ertoe dat wij vaak vrij grote opgaves op eilandniveau aanpakken. De opgave is om capabel te zijn om deze grote uitdaging op eilandniveau te kunnen aanpakken.

De vernieuwing in de landbouw heeft bij ons, en in heel Zeeland, een sterke doorwerking omdat wij zo'n hoog percentage akkerbouw hebben. Een akkerbouwbedrijf is in meer richtingen te ontwikkelen dan veel graasdierbedrijven, en de noodzaak is vaak ook groter omdat de verdiensten nog meer fluctueren. Als er geen trendbreuk komt dan zullen we van 260 bedrijven op dit moment naar 170 bedrijven in 2030 toegaan. Die bedrijven zullen sterker dan nu geïntegreerd zijn in nationale

productieketens en dus ook allerlei aanvullende voorzieningen nodig hebben. Dit is niet alleen een omgevingsopgave, het is ook een vitaliteitsopgave. Hoe kunnen deze bedrijven een grote bijdrage blijven leveren aan de vitaliteit van het landelijk gebied?

Specifiek voor Schouwen-Duiveland speelt een voortdurende vernieuwingsvraag in de water- en landgebonden zilte teelten. Er is veel te ontdekken en nieuwe markten zijn te ontwikkelen. Maar de ruimte die daar voor nodig is kan botsen met de belangen van andere takken van landbouw, visserij of schelpdierteelt. Hoe kunnen we op een verantwoorde manier ruimte maken voor vernieuwing zonder de bestaande takken in de weg te zitten? En zijn daar de bestaande mechanismes voldoende bruikbaar voor? Als je bijvoorbeeld aan het gebruik van water denkt, moet je dan het bodemgebruik, het water en het oppervlaktegebruik apart regelen?

Toerisme en recreatie zijn zeer trendgevoelig, voortdurende vernieuwing is een voorwaarde voor continuïteit. Dit speelt niet alleen op bedrijfsniveau maar ook op het niveau van Schouwen-Duiveland als geheel. Vanuit de visie toerisme zijn 10 ! vernieuwingsopgaven gedefinieerd.

Schouwen Duiveland is een anticipeergebied voor bevolkingskrimp. Vergrijzing (en ontgroening) is, als voorbode van krimp, nu al waarneembaar en daar moeten we ook op inspelen. Krimp is lastiger te managen dan groei. Met krimp moet je voorzieningen met minder geld aanpassen en moet je meer anticiperen, bij groei heb je juist meer geld om dat te doen.

Een blijvend vraagstuk is de bereikbaarheid van Schouwen Duiveland. Dit werkt door op andere vraagstukken zoals bevolkingskrimp, ontwikkeling van de landbouw, en op bijvoorbeeld het banenaanbod dat voor onze inwoners bereikbaar is.

Wij zijn een anticipeergebied voor klimaatadaptatie. Omdat veranderingen in weerpatronen opgevangen moeten worden binnen ons eigen watersysteem kunnen ze zwaar doorwerken. Denk daarbij aan extreme droogte en wateroverlast binnen het eiland. Verzilting is, onder andere door die klimaatverandering een belangrijk vraagstuk, sowieso is de zoet/zoutwaterbeschikbaarheid van invloed op het gebruik van het eiland. Daarnaast zal het effect van zeespiegelrijzing bij ons, van alle gebieden in het land, het sterkste merkbaar zijn. We hebben het laagste gebied langs zout water en een grote kustlengte. Hierbij moeten we wel opmerken dat zeespiegelrijzing in Zeeland nog niet waarneembaar is. Als het begint zal dat geleidelijk zijn en na enige tijd zal er zicht komen op het tempo waarin maatregelen nodig zijn.

Al deze opgaven klinken, meestal sterk, door in de interviews die we gehouden hebben om de vraagstukken te achterhalen. Deze paragraaf is te lezen als een zo objectief mogelijke beschrijving van de opgaven waar we voor staan. Maar de paragraaf is ook te lezen als een 'perspectief' op alle vraagstukken die zijn ingebracht. Als je met de bril van de opgaven kijkt naar de vraagstukken dan is het een 'feest van herkenning'. Daarmee moeten we constateren dat de urgentie groot is. Het is niet zomaar een lijstje van opgaven, nee, het is iets dat we gezamenlijk echt moeten aanpakken.

De visie

Wij vinden dat we vernieuwingsopgaven als samenleving actief moeten benaderen en de kansen die er liggen moeten oppakken. We willen werken vanuit onze eigen kracht en kwaliteiten. Als er zoveel vernieuwingsopgaven zijn, en je doet daar te weinig mee, dan weet je bijna zeker dat je snel in een neerwaartse spiraal terecht zult komen. Dat is de bedreiging. Maar er is ook een enorme kans. Als er zoveel vernieuwingsvragen zijn en je pakt ze op, dan creëer je een cultuur van optimisme en vooruitgang. Dat trekt anderen en het geeft jezelf vleugels.

Wij zien een zestal onderwerpen waar we ons in de komende tijd voor het buitengebied op moeten richten: samenwerking, een multifunctioneel landelijk gebied, versterking van ons 'goud', een strategie om met dilemma's tussen behoud en ontwikkeling om te gaan, inzetten van de modernste mogelijkheden om vernieuwing te versnellen en het organiseren van het proces waarin het bovenstaande allemaal mogelijk is.

Samenwerking

Voor Schouwen-Duiveland is de samenwerking op het eiland van groot belang. De verdere ontwikkeling van onze netwerksamenleving is nodig om de vernieuwingsvraag op te pakken, zo kunnen we kracht ontwikkelen (alle zeilen bijzetten!). We hebben nog meer samenwerking, onderlinge uitwisseling van kennis en ketenvorming nodig dan er al is. Daartoe moeten we werken aan een cultuur van intensief gesprek en uitwisseling van ideeën. Vernieuwing is altijd met enig risico, soms gaan dingen goed soms gaan ze verkeerd. Successen moeten we veel aandacht geven, want die geven de richting aan. Maar we moeten ook eventuele mislukkingen makkelijk accepteren want dat is de keerzijde van vernieuwing. Het resultaat telt maar de durf om iets te proberen is misschien nog wel belangrijker.

Een multifunctioneel landelijk gebied

In de praktijk is ons landelijk gebied al behoorlijk multifunctioneel. En dat zal zich autonoom verder ontwikkelen want in de komende tien jaar zullen nog eens zo'n 80 agrarische locaties een andere functie krijgen. En het is ook een goede ontwikkeling. Want we willen het landelijk gebied vitaal en leefbaar houden en dat kan niet alleen maar door de landbouw gedragen worden. De multifunctionaliteit moet wel mogelijk gemaakt worden. In de regelgeving zullen we meer ruimte gaan maken. De digitale bereikbaarheid moet beter. Als samenleving zullen we meer en nieuwe ideeën moeten ontwikkelen voor hergebruik. We zullen 'omgangsregels' moeten hebben want de combinatie van de verschillende functies zal zo nu en dan blijven schuren. Er is ook een beperking. Vanwege de beperkte groeivraag op Schouwen-Duiveland is er al snel concurrentie tussen nieuwbouw in het landelijk gebied enerzijds en de dorpen en de bedrijventerreinen anderzijds. Daarom is er geen ruimte voor omvangrijke nieuwbouw die met nieuwbouw in dorpen en op bedrijventerreinen concurreert.

Ontwikkelen van ons 'Goud'

Schouwen-Duiveland is een prachtig eiland. Maar het blijkt dat het landschap van delen van ons buitengebied niet meer voldoet aan de veranderende tijd. Van een puur agrarisch gebruik groeien we toe naar een multifunctioneel gebruik. Dat is een verandering op zich met ruimtelijke gevolgen. De huidige openheid en de 'diepte' van ons landschap zijn kernkwaliteiten die goed passen bij het agrarische gebruik. Voor het multifunctionele gebruik hebben we, aanvullend, geborgenheid, variatie en op sommige plekken kleinschaligheid nodig. Om dit aan te kunnen pakken gaan we van een 'inpassingsstrategie' naar een landschapsontwikkelingsstrategie. We hebben een vernieuwd landschap nodig dat geschikt is voor het nieuwe buitengebied. Dat vernieuwde landschapsbeeld moet onze kernkwaliteiten (openheid en diepte) versterken. Maar het moet ook nieuwe kwaliteiten toevoegen. Daarvoor zullen we ons in eerste instantie richten op de landschapsversterking van en rond de binnendijken. Daar liggen de grootste kansen voor nieuwe variatie en kleinschaligheid die niet concurreert met de openheid.

De deltawerken zijn van grote betekenis voor onze gemeente. De recente discussie over de Brouwersdam laat zien hoe belangrijk deze werken zijn. In de komende jaren willen we een open discussie voeren over de toekomstmogelijkheden.

Een strategie voor dilemma's tussen behoud van kwaliteit en ontwikkeling van het gebruik

Vernieuwing leidt tot verandering, verandering leidt tot discussie, en discussie leidt tot vertraging. En juist de vertraging is de grootste vijand van de vernieuwing. Het dilemma dat we hier schetsen is voor een klein deel onvermijdelijk maar voor een groot deel te voorkomen.

De kortste weg uit het dilemma is als ontwikkelingen inclusief kwaliteiten zijn. Dit is een verantwoordelijkheid die bij initiatiefnemers ligt. Als gemeente nemen we in deze omgevingsvisie een set van 'omgevingswaarden' op, en initiatiefnemers zullen zich moeten verdiepen in die omgevingswaarden en ze opnemen in hun initiatief. Dit is vaak heel praktisch. Laten we een voorbeeld noemen. Een omgevingswaarde van Schouwen-Duiveland is duisternis. Iemand die een kas wil bouwen zal in ieder geval een voorziening in de kas moeten maken die nachtelijke lichtuitstraling voorkomt. Een initiatiefnemers heeft zodoende zelf het tempo van ontwikkeling in de hand.

Niet alleen functies kunnen zich vernieuwen, ook omgevingswaarden kunnen dat. Het plan Tureluur is daar een voorbeeld van. Daar zijn geheel nieuwe omgevingswaarden gecreëerd. Bij grotere ontwikkelingen is een dergelijke vernieuwingsstrategie voor omgevingswaarden een goede richting. Het dilemma wordt dan aangepakt op een schaalniveau dat de locatie overstijgt, en wij zullen daar voor openstaan.

Als één van de twee voorgaande strategieën niet werkt zullen we als laatste strategie een optelling maken van de vernieuwingswaarde van een initiatief en de omgevingseffecten. Als de totale balans positief uitvalt is er ruimte voor ontwikkeling.

De modernste aanpak om vernieuwing te versnellen

De brede en omvangrijke vernieuwingsopgave waar wij als Schouwen-Duiveland voor staan gaat niet vanzelf. Cruciale factoren zijn snelheid, aanwezigheid in de voorhoede en de beschikbaarheid van data.

Snelheid wordt steeds belangrijker vanwege het tempo van maatschappelijke verandering. Als je te lang broedt op een idee is het alweer uit de tijd, je moet er gelijk mee aan de slag. Dus wij gaan snelle ontwikkeling mogelijk maken, denk aan 'living labs', experimenteerruimte, en lerende omgevingen.

De voorhoede is belangrijk want alleen daar is vernieuwing mogelijk. Het mechanisme om in de voorhoede te komen werkt als volgt: We zeggen dat we gaan vernieuwen, vervolgens gaan we dat ook daadwerkelijk doen. Daardoor trekken we anderen aan die gaan bijdragen, en daardoor komt er versnelling.

Bepalende voorwaarde voor een vernieuwingsomgeving is de beschikbaarheid van data (gegevens). Als eiland met een behoorlijke dynamiek en bijzondere kenmerken zijn wij een unieke bron van data. Als we deze gestructureerd, doelgericht en over de volle breedte beschikbaar gaan maken trekken wij de vernieuwing aan.

Een procesomgeving voor vernieuwing.

De functionele vernieuwingsopgave ligt op heel veel vlakken en het is niet direct duidelijk aan te geven welke onderdelen daarbinnen belangrijker zijn dan andere. We voorzien dat de meeste opgaven in een samenwerking van de overheid en samenleving moeten worden aangepakt. Voor een effectieve middeleninzet en kansrijke vernieuwing zullen we onze eigen inspanningen richten op die onderwerpen waar de samenleving op een georganiseerde manier initiatieven neemt. Dus als bijvoorbeeld de landbouw zich organiseert rond de vernieuwingsvraag dan sluiten wij ons daar bij aan en zullen we een structurele bijdrage leveren waar dat effectief is.

Voor de landschapsversterking zullen we de juiste partijen bij elkaar gaan brengen. Dat zijn algemene partijen als het waterschap, en daarnaast zullen we er een sterke burgerbetrokkenheid, die heel lokaal is, bij organiseren.

Snelheid, experimenteerruimte, en partnerschappen vraagt van ons als overheid een flinke inspanning en het is ook niet zo eenvoudig te realiseren. Wij hebben namelijk ook een rol om vele belangen te borgen, te beschermen en zekerheden in regels te geven. In de afgelopen paar jaar zijn we gaan werken met accountmanagers als aanspreekpunten voor initiatiefnemers. Dat blijkt goed te werken en we zullen die lijn verder ontwikkelen.

Samen aan de slag met een kompas dat ons op de moderne samenleving richt en onderweg ons 'goud' aanvult: versterk het goud, versnel vernieuwing!

3.3 De ruimtelijke visie

PM

4 Het beleid, visie op thema's

In onderstaand schema een vernieuwd voorstel voor de issues. De eerste lijst was opgesteld op basis van de interviews. In de nieuwe lijst zitten de resultaten van de gebiedsconferentie en de internetconsultatie verwerkt

issues		Lijkt op oude issue	
1 Uitbouwen van ons goud	Ontwikkelen met behoud van kwaliteit, ontwikkeling binnendijken, zichtbaar maken kernkwaliteiten	Geïntegreerde landschappelijke en economisch/functionele ontwikkeling	Maar ook een ontwikkelcomponent
2 De grote veranderingen	Klimaatadaptatie, energietransitie, naar stabiele waterecosystemen Zoet / zout	Idem	
3 Vitaal landelijk gebied	Hergebruik vab, gangbare landbouw, verbeteren/omgaan met toegankelijkheid, internettoegankelijkheid, functies: mogelijkheden en begrenzingen	naar multifunctioneel landelijk gebied	Maar nu ook te koppelen aan de richting van de vernieuwing
4 Versneld op weg naar de nieuwe economie	Benoemen richting. Opgaven per sector. Noodzakelijke stappen. Synergie, kennisbeleid, technologiebeleid, lerende omgevingen	Versnelde vernieuwing	Maar nu met richting en doorwerking
5 De rand van het eiland + het water	Havens, toegankelijkheid dijken, ontwikkeling zilte teelten	Dit was er niet	Een gebiedsgericht issue wordt ook wel een 'arena' genoemd. Daar zet je de juiste partijen bij elkaar om met elkaar te praten
	Naar de grote veranderingen	Naar stabiele waterecosystemen	
6 De overheid in het landelijk gebied	Partnerschappen, rolverdelingen, maatwerk	Idem	Maar nu veel sterker gericht
		Effectieve samenwerking	Dit onderwerp zit nu verweven in de andere issues
		Kiezen in de landbouw	Geen apart issue over landbouw. Zit bij nieuwe economie en vitaal landelijk gebied
7. Leefbaar platteland	Leefbaarheidsthema's zoals gezondheid, veiligheid,	Dit was er niet	De thema's t.a.v. leefbaarheid waren

	bereikbaarheid, koppeling met de dorpen.		opgenomen binnen de andere thema's
--	--	--	------------------------------------

1. Uitbouwen van ons goud

In dit thema zitten alle aspecten die te maken hebben met onze omgevingswaarden.

Wat speelt er? Waarom is er beleid nodig?

Samenvatting:

- De (economisch / recreatieve) druk in de Kop en sommige andere delen in de rand van het eiland is te hoog. Investeren in kwaliteiten is nodig om ze goed te houden.
- Het binnengebied is te eentonig. De potentie van het landschap is zowel ecologisch als recreatief groter. Opgaven:
 - o Behoud van de kwaliteiten rust, ruimte, zicht, duisternis etc.
 - o Ontwikkelen van de kwaliteiten diversiteit, kleinschaligheid, geborgenheid etc
- De ontwikkelvraag speelt ook op de deltawerken, hier liggen grote ongebruikte kansen, wat willen we wel en wat willen we niet?

Vragen:

- I. Wat speelt er nog meer?
- II. Wat gaan we doen?
- III. Hoe gaan we dat doen?

2. De grote veranderingen

In dit thema zitten de grotere transities van de vernieuwingsopgaven die van buitenaf op ons afkomen.

Wat speelt er? Waarom is er beleid nodig?

Samenvatting:

- Klimaatverandering
- Energietransitie. Hoe zorgen voor voldoende opwekking van energie, nu blijkt dat we met zonnepanelen op daken mogelijk slechts 10% van de opgave kunnen dekken?
- Hoe komen we tot een stabiel waterecosysteem? Hoe kunnen we verdere verzilting tegengaan? Hoe kunnen we de hoeveelheid zoet water op het eiland vergroten?

Vragen:

- I. Wat speelt er nog meer?
- II. Wat gaan we doen?
- III. Hoe gaan we dat doen?

3. Vitaal landelijk gebied

In dit thema zitten alle onderwerpen die met een autonome doorontwikkeling van de economie en het gebruik van het platteland te maken hebben.

Wat speelt er? Waarom is er beleid nodig?

Samenvatting:

- Landbouw kent allerlei autonome doorgroeivragen, zoals hogere stallen, verbreding (koeling, verwerking en sortering), aanpassing rijtijden etc. Welke voorwaarden zijn belangrijk bij deze doorgroeivragen?
- Hergebruik VAB leidt tot allerlei vragen. Hoe voorkom je dat je elkaar in de weg zit? Hoe geef je passende doorgroeimogelijkheden?
- Recreatie op het platteland is nu gereguleerd, bijvoorbeeld tot het aantal kampeerplaatsen en maximaal aantal vaste plekken. Hoe bepalen we welke functies wel en niet kunnen, waar letten we op?
- Hoe ver willen we dat niet agrarische bedrijven doorgroeien op het platteland? Waar ligt de grens met het oog op de beschikbare plekken op bedrijventerreinen?
- Hoe gaan we om met (agrarische) bedrijven in het buitengebied die zonnevelden willen aanleggen?

Vragen:

- I. Wat speelt er nog meer?
- II. Wat gaan we doen?
- III. Hoe gaan we dat doen?

4. Versneld op weg naar de nieuwe economie

Ee optie is ook om dit thema te splitsen in

- Op weg naar de nieuwe economie
- Versneld vernieuwen

Dit kan een uitkomst zijn van de bespreking.

In dit thema zitten alle onderwerpen die zich richten op nieuwe economie, zoals genoemd in onderstaand schema: smart landbouw, beleving, gezondheid, zingeving, innovatie, nieuwe teelten etc.

Denk ook na over de drie onderwerpen die in de visie zijn neergezet: **Snelheid, aanwezigheid in de voorhoede en de beschikbaarheid van data.**

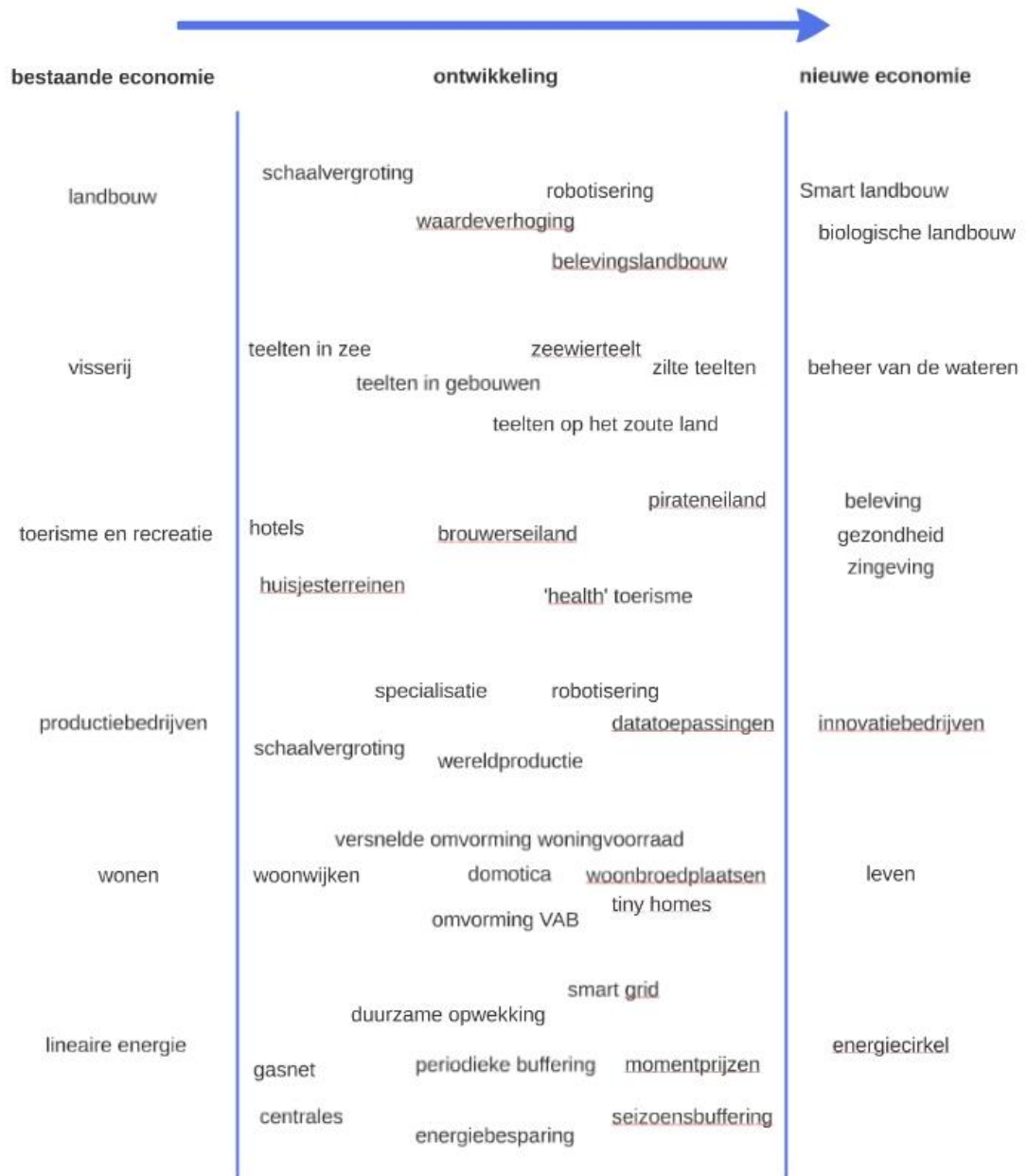
Wat speelt er? Waarom is er beleid nodig?

- Er ontstaan allerlei nieuwe concepten in het landelijk gebied. Probleem met nieuwe concepten is dat er nog geen ervaring mee is. Dat geeft onzekerheid bij ondernemers maar ook bij overheden die ze moeten toetsen. Ook de regelgeving is er niet altijd op toegespitst (milieuwetgeving, welstand, bouwhoogtes, toegestane aan- en afvoertijden).
- Beleid is ingericht op functies, maar veel innovaties laten zich minder makkelijk grijpen in 1 functies of in hoofd- en nevenfuncties. Innovaties zitten vaak op een set aan functies, die 1 doel dienen, zoals zingeving of gezondheid.
- Voor innovaties is vaak kennis en informatie nodig en die is vaak niet voorhanden. Vraag is of het effect van living labs kan worden vergroot door er lerende omgevingen van te maken. Lerende omgevingen zijn op opschaling gericht, datasturing is belangrijk als de richting van de nieuwe economie stevig wilt doorontwikkelen.
- Voor innovaties is vaak afstemming en samenwerking nodig. Dat is echter niet verankerd in het beleid en de acties vanuit de overheid. Welke rol kan de overheid innemen om vernieuwing te versnellen.

Welke vernieuwingsbehoefte kennen we nog meer? Wat zijn vernieuwingsopgaven per sector? Wat zijn noodzakelijke stappen?

Vragen:

- I. Wat speelt er nog meer?
- II. Wat gaan we doen?
- III. Hoe gaan we dat doen?



5. De overheid in het landelijk gebied

In dit thema zitten alle aspecten ten aanzien van de samenwerking tussen overheid, ondernemers, onderwijs, maatschappelijke partijen en de samenleving in algemene zin.

Wat speelt er? Waarom is er beleid nodig?

Samenvatting:

- Grotere noodzaak om als overheid prioriteiten te bepalen. Welke zijn dat? Alle kracht moet ontwikkeld worden, het is niet meer óf de overheid óf de samenleving maar de samenwerking. Partnerschappen tussen overheid en andere partijen ontstaan waar prioriteiten samenvallen.
- Vaak is er bij vernieuwing veel samenwerking nodig en iemand die dat aanjaagt. Welke rol kan een overheid in dergelijke processen innemen? Wanneer kan een overheid wel trekker zijn en wanneer niet. Waar hangt dat van af?
- Er is een tendens om niet alle beslissingen door de overheid te laten nemen op basis van regels, maar op basis van een maatwerkgesprek tussen initiatiefnemers en hun omgeving. Op welke thema's kan de overheid zich terugtrekken en kan een maatwerkproces uitkomst geven (b.v. door buurtgesprekken)?

Partnerschappen hebben verschillende vormen. Als de burger aan zet is en de prioriteiten vallen samen dan is er een basis voor maatwerk. Als de overheid aan zet is en de prioriteiten vallen samen dan is er een grote maatschappelijke synergie te maken.

Vragen:

- I. Wat speelt er nog meer?
- II. Wat gaan we doen?
- III. Hoe gaan we dat doen?

6. De rand van het eiland en het grote water

Binnen dit thema spelen alle aspecten ten aanzien van de Oosterschelde en de Grevelingen (voor zover de gemeente hierop invloed heeft) en op de beleving en het gebruik van de rand.

Wat speelt er? Waarom is er beleid nodig?

Samenvatting:

- De wateren zijn druk gebruikt. De behoefte aan gebruik lijkt almaar groter te worden, zowel als het gaat om recreatief gebruik, de mosselteelt, visserij, duiksport en de ruimte die nodig is ecologische ambities. Hoe gaan we om met die toenemende druk? Hoe willen we dat de

grotere wateren zich gaan ontwikkelen? Welk gebruik kan confrontaties opleveren? Welk gebruik vindt de gemeente belangrijk en zou prioriteit moeten krijgen?

- Het belang en het gebruik van de hele rand is groot. Denk aan het belang voor havens, toegankelijkheid dijken, ontwikkeling zilte teelten, binnen-buitendijkse natuurrelaties, duikplekken en ander recreatief gebruik. Welke samenhang willen we in (de verschillende delen van) de rand? Ontwikkelen in samenhang is nodig anders hou je elkaar tegen en je gebruikt elkaars kansen niet.
- Een belangrijk onderwerp van het denken over de rand, is de beleving van het beeld en de beleving vanaf het water. Wat is er mogelijk? Perspectieven zijn groot en breed, gebouwen al snel klein.

Vragen:

I. Wat speelt er nog meer?

II. Wat gaan we doen?

III. Hoe gaan we dat doen?

7. Leefbaarheid van het platteland

In dit thema zitten alle aspecten die met het wonen en leven op het platteland te maken hebben.

Samenvatting:

- (Aandacht voor) gezondheid is een thema dat aan belang wint. De invloed van milieuaspecten speelt daarbinnen een belangrijke rol, zoals de mate waarin geluid wordt geaccepteerd, effecten van gewasbescherming etcetera.
- Met de toenemende mobiliteit en de menging van functies en doelgroepen (vrachtverkeer, landbouwverkeer, recreatief verkeer, utilitair verkeer, werkverkeer) is de veiligheid en inrichting van wegen een belangrijk onderwerp.
- De koppeling tussen de dorpen en hun directe omgeving en de toegankelijkheid van het landelijke gebied rondom de dorpen is van belang voor de leefbaarheid.
- Het relatieve aandeel van woningen op het platteland wordt groter (o.a. door stoppende agrarische bedrijven). De behoefte aan wonen in een deel van het buitengebied is aanwezig.

Vragen:

I. Wat speelt er nog meer?

II. Wat gaan we doen?

III. Hoe gaan we dat doen?